

KİTABXANAŞÜNASLIQ

Abuzər XƏLƏFOV

*BMT yanında Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma
Akademiyasının akademiki, Bakı Dövlət Universiteti
Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müdiri, əməkdar elm xadimi,
tarix elmləri doktoru, professor*

HEYDƏR ƏLİYEV ƏSƏRLƏRİNİN NƏŞRİ VƏ TƏBLİĞİ MƏSƏLƏLƏRİ

XX əsr Azərbaycan xalqına çox böyük bir tarixi şəxsiyyət bəxş etmişdir. Bu şəxsiyyət respublikamızın prezidenti, görkəmli dövlət, siyasət, elm və mədəniyyət xadimi Heydər Əlirza oğlu Əliyevdir.

XX əsrin ikinci yarısında hakimiyyətə gələn, 34 il ardıcıl olaraq dövlət sükranının arxasında məharətlə dayanan, Azərbaycanın tərəqqisi və inkişafı üçün cəhəşümul tarixi əhəmiyyətə malik işlər görən bu böyük insan Azərbaycan xalqının sevimli rəhbəri imicini qazanmaqla dünya şöhrətli bir şəxsiyyət səviyyəsinə qalxmış, dünyanın görkəmli siyasətçilərinin etiraf etdiyi kimi, Şərqi ulduzuna çevrilmişdir.

Heydər Əliyev çox maraqlı, mürəkkəb, zəngin, keşməkeşli bir ömür yolu keçmiş, həyatın bütün çətinliklərindən qalib çıxmış, öz zəhməti, zəkasi, fikri, qabiliyyəti ilə yüksək zirvəyə yüksəlmişdir. Bu uca zirvənin yolları daşlı-kəsəkli olsa da, onun polad iradəsi, dönməz xarakteri, şəxsiyyət kimi bütövlüyü bu zirvəni fəth etməkdə ona kömək göstərmişdir.

1950-ci ildə Sankt-Peterburq (Leninqrad) milli təhlükəsizlik orqanları məktəbini əla qiymətlərlə, 1957-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin tarix fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirən və həyat təcrübəsinə malik olan Heydər Əliyev artıq gənc yaşlarından rəhbər işə irəli çəkilmiş, 1964-cü ildə Azərbaycan Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsi sədrinin müavini, 1967-ci ildən isə komitə sədri vəzifəsi-

nə təyin edilmişdir. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, Heydər Əliyevə qədər Azərbaycan Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin sədri vəzifəsində ancaq rus millətindən olan şəxslər işləmişlər. Heydər Əliyev bu böyük vəzifəni tutan ilk azərbaycanlı olmuşdur. Heydər Əliyevin dövlətçilik məharətinə, təşkilatçılıq qabiliyyətinə yuxarı dairələrin marağı gün-gündən artmış, o, böyük şəxsiyyət irsini qazanmışdır.

Məhz buna görədir ki, 1969-cu ilin iyul ayında Heydər Əliyev Sov. İKP MK-nın tövsiyəsi ilə Azərbaycan Kommunist Partiyasının birinci katibi seçildi. O, bu vəzifəyə seçilərkən respublika rəhbərliyinin yuxarı eşalonunda böyük hərc-mərclik, dedi-qodu, anarxiya, qeyri-sabitlik hökm sürürdü. Xalq və kənd təsərrüfatlarının, sənayenin inkişafı sahəsində Sovet İttifaqı respublika arı içərisində Azərbaycan sonuncu yeri tuturdu. Dövlət planlarının heç biri yerinə yetirilmirdi. Belə ağır şəraitdə hakimiyyətə gələn Heydər Əliyev öz təşkilatçılıq qabiliyyəti, möhkəm iradəsi sayəsində qısa müddətdə böyük müvəffəqiyyətlər əldə etdi, xalqın məhəbbətini qazandı, xalqın sevimli, ədalətli rəhbərə çevrildi. Respublikanın zəhmətkeşləri, ziyalıları tərəfindən ardıcıl dəstəklənməyə başladı.

Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişi Azərbaycanın ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi və mədəni-mənəvi həyatına uğurlu yeniliklər, dəyişikliklər gətirdi. Məhz onun qayğısı nəticəsində həmin dövrdə Azərbaycan sosial-iqtisadi və mədəni cəhətdən yüksək səviyyədə inkişaf edərək Sovetlər Birliyinin ən böyük mükafatlarına layiq görülmüş, xalqımızın adı həmişə hörmət və iftixarla çəkilmişdir. Bu müvəffəqiyyətlər qısa zaman içərisində onun bir partiya və dövlət xadimi kimi nüfuzunun təkcə Azərbaycanda deyil, bütün SSRİ məkanında artmasına, böyük şöhrət qazanmasına səbəb oldu. Məhz buna görədir ki, o, 1979-cu ildə Sov. İKP MK Siyasi Bürosu üzvlüyünə namizəd, 1982-ci ildə isə üzv seçilici, SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsinə irəli çəkildi. SSRİ hökumətində ikinci şəxs olan Heydər Əliyev tezliklə SSRİ məkanında, həmçinin xarici ölkələrdə müdrik dövlət xadimi kimi böyük nüfuz qazandı. Bu da Sovetlər Birliyi dövründə beynəlxalq aləmdə öz fəaliyyəti ilə şöhrət və hörmətə çatmış Azərbaycan oğlunun dünya siyasətində tutduğu yüksək mövqedən xəbər verirdi.

O, Moskvada işlədiyi müddətdə də Azərbaycanla əlaqəsini kəsməmiş, həmişə doğma respublikanın qeydinə qalmış, onun inkişafı üçün əlindən gələni əsirgəməmişdir.

1991-ci ildə SSRİ dağılından sonra Azərbaycan müstəqillik əldə etdi. Azərbaycan xalqı illərdən bəri ürəyində bəslədiyi arzusuna çatdı. Ancaq bu müstəqillik çox baha başa gəldi. 1988-ci ildə erməni daşnak mil etçiləri tərəfindən qızışdırılan Dağlıq Qarabağ millətçi daşnak ermənilər Ermənistan Respublikasının və SSRİ dövlətinin başçalarına arxalanaraq Dağlıq Qarabağın Azərbaycandan ayrılıb Ermənistanı birləşdirilməsi niyyətlərini həyata keçirmək üçün açıq-aşkar separatçılıq və təxribatçılıq fəaliyyətinə başladılar.

Bu məsələnin həllində o zamankı Azərbaycan rəhbərliyinin tam sərbətsizlik göstərməsi, Moskvanın tapşırıqlarını canla-başla yerinə yetirməsi torpaqlarımızın bir hissəsinin ermənilər tərəfindən işğal olunmasına gətirib çıxardı. Müstəqillik əldə etdikdən sonra hakimiyyət başına gəlmiş Azərbaycan Xalq Cəbhəsi və «Müsavat» cütüylü iqtidarının səriştəsizliyi üzündən Dağlıq Qarabağ və ona bitişik olan rayonlarımızın əraziləri erməni faşistləri tərəfindən işğal edildi. Ölkədə hakimiyyət böhranı baş verdi.

Acınacaqlı haldır ki, 1993-cü ilin əvvəllərində Azərbaycanın bir neçə «müstəqil» bölgəyə parçalanması prosesi gedirdi. Respublikamızda ayrı-ayrı «xanlıqlar» yaradılması həvəsi ilə yaşayan, xalq tərəfindən tanınmayan və qətiyyətlə rədd edilən bəzi üzdeyən liderlər üçün hakimyyət ehtirası Vətən, xalq, torpaq kimi müqəddəs anlayışlardan çox-çox yüksəklərdə dururdu. Məhz belə bir dövrdə - ölkəmizin real vətəndaş müharibəsi ilə üz-üzə dayandığı bir zamanda xalqın çoxdan bəri arzuladığı şəxsiyyətin - Heydər Əlirza oğlu Əliyevin Azərbaycan rəhbərliyinə qayıtması ölkəni parçalanma bəlasından xilas etdi, milli dövlətçiliyimizin qorunub saxlanılmasına əlverişli şərait yaratdı.

Heydər Əliyevin 1993-cü ildən başlayaraq respublikamızda yaranmış çətinlikləri məhz xalqla məsləhətləşərək, xalqa arxalanaraq aradan qaldırması ona bəslənilən ümidi və ehtiramı durmadan artırdı. Onun milli dövlətçiliyimiz, milli ideologiyamız və müstəqilliyimiz istiqamətində apardığı işlər əvəzsizdir, misilsizdir. Bunu zaman bir daha sübut edir.

Bütün göstərdiyimiz problemlərin həllində Heydər Əliyevin elmi, ideoloji fəaliyyəti həmişə ön planda olmuşdur. Ölkənin həyatında baş verən müəkkəb prosesləri düzgün qiymətləndirmək, sosial-siyasi hadisələri qabaqlamaq, onun həlli yollarını zərgər dəqiqliyi ilə müəyyənləşdirmək qabiliyyətinə, böyük elmi təfəkkürə malik olan bu insar. öz məruzələrində, çıxış və nitqlərində, fərman

və sərəncamlarında, göstəriş və tövsiyələrində, xalqa müraciətlərində həmin problemlərin həlli yollarını açıb göstərməklə cəmiyyətin irəliyə doğru inkişafını təmin etmişdir. Onun bütün çıxışları və nitqləri əvvəlcə dövrü mətbuatda: qəzetlərdə və jurnallarda dərc edilmiş, sonra isə kitab şəklində buraxılmışdır. Böyük iftixar hissi ilə demək olar ki, Heydər Əliyev respublikaya rəhbərlik etdiyi 34 illik dövrdə böyük təşkilatçılıq, nəhəng quruculuq işləri ilə yanaşı olaraq, zəngin elmi-nəzəri və mənəvi bir irs yaratmışdır. Bu irs qiymətli mənəvi sərvət kimi əlverişimiz və mədəniyyətimizin «qızıl fondu»na daxil edilmişdir. Müasir şəraitdə bu zəngin irsin öyrənilməsinə böyük ehtiyac hiss edilməkdədir. Respublikamızın bütün vətəndaşlarının, alimlərin, mütəxəssislərin, əhəlinin bütün təbəqələrinin, xüsusilə ölkəmizin gələcəyi olan gənclərin bu irsin öyrənilməsinə böyük ehtiyacı duyulmaqdadır.

Heydər Əliyevin tariximizə, dilimizə, milli ideologiyamıza, soy-kökümüzdə həsr edilmiş dərin məzmunlu əsərləri bütün sahələrdəki elmi araşdırmaların metodoloji əsasıdır.

Bu əsərlər Azərbaycanşünaslığa böyük hədiyyədir. Heydər Əliyevin nəzəri irsi həm də Azərbaycan dövlətçiliyinin yaranması, qorunması və inkişaf etdirilməsinin elmi əsasıdır. Bu əsərlər siyasi tarix, vətəndaşlıq, həmçinin dövlət quruculuğu dərsləridir.

Heydər Əliyevin hər bir əsəri böyük əhəmiyyətə malikdir. Əsrlər keçəcək, illər bir-birini əvəz edəcək, nəsillər dəyişəcək, bu əsərlər isə yaşayacaq, neçə-neçə nəsillərə, Azərbaycan xalqının gələcəyinə xidmət edəcəkdir. Çünki bu əsərlər zamanın sifarişidir, xalqın tarixidir. Bu əsərləri zaman özü yaratdığından daim, yaşayacaq, gələcəyə işıq saçacaq.

Heydər Əliyevin əsərləri rahat kabinetlərdə yaranmamışdır, böyük natiqlik qabiliyyətinə, dərin zəkaya, məntiqi ardıcılığa, kəskin zəhinə, möhkəm yaddaşa malik olan bu böyük insan öz əsərlərini xalq qarşısında çıxışlarında, dinləyicilərlə üzbəüz, onların gözü qarşısında, onların iştirakı ilə yaratmışdır. Olduqca unikal bir şəxsiyyət olan Heydər Əliyevin hər bir məruzəsini, çıxışını və nitqini redaktə etmədən nəşr etmək olar.

Dünyada çoxlu dövlətlər, onları idarə edən çoxlu dövlət başçıları var. Ancaq onların heç də hamısı yüzlərlə kitab yazmaq qabiliyyətinə malik deyillər.

Etiraf edilməlidir ki, Heydər Əliyev kimi zəngin irsi, çoxsaylı əsərləri olan dövlət başçıları olduqca azdır.

Heydər Əliyevin əsərlərini mütləq edərək belə bir həqiqət aşkarlanır ki, bu əsərlərdə çox geniş elmi məlumat toplanmışdır. Bu əsərlərdə bəşəriyyətin görkəmli dövlət, elmi və mədəniyyət xadimlərindən gətirilən sitatlar, misallar, məlumatlar və elmi fikirlər müəllifin çox geniş mütləq dairəsinə, çox zəngin və dərin biliyə, elmi məlumata malik olan bir şəxsiyyət, görkəmli ziyalı olduğunu sübuta yetirir.

Heydər Əliyevin əsərlərinin respublikamızda nəşrini şərti olaraq iki mərhələyə ayırmaq olar. Birinci mərhələ Sovetlər Birliyi dövrünü, yəni 1969-1993-cü illəri əhatə edir. Bu dövrdə, xüsusilə də 1982-ci ilə qədərki dövrdə respublikamızda Heydər Əliyevin nəşr olunmuş əsərləri 151 adda, 85 çap vərəqi həcmindədir.

Bunlardan təxminən 285 çap vərəqi həcmində olan 68-ci Azərbaycan dilində, 207 çap vərəqi həcmində olan 83-ü rus dilindədir. Doğrudur, bu rəqəmləri tam hesab etmək olmaz və onları dəqiqləşdirmək üçün hələ ciddi tədqiqatlar aparmaq lazım gəlir.

Heydər Əliyevin 1969-1982-ci illərdə nəşr edilmiş əsərlərini məzmununa görə dörd qrupa bölmək olar:

1. Qurultaylarda, plenumlarda, müşavirələrdə çıxışları;
2. Müxtəlif təntənəli yığıncaqlarda, yubileylərdə, ideoloji müşavirələrdə məruzələri, nitqləri və çıxışları;
3. Elmi məclislərdə, konfranslarda, mərasimlərdə çıxışları və nitqləri;
4. Ayrı-ayrı problemlər barədə, əsasən Azərbaycan haqqında əsərləri.

Heydər Əliyevin məruzə və çıxışlarında, həmçinin ayrı-ayrı əsərlərində Azərbaycanın sosial-iqtisadi, ictimai-siyasi və mədəni həyatı yüksək şəkildə işıqlandırılmış, geniş elmi təhlillər, konkret faktlar və rəqəmlərdə ümumiləşdirmələr aparılmış, nəticələr çıxarılmışdır. Məhz buna görədir ki, göstərilən dövrün sosial-iqtisadi və ictimai-siyasi tarixini Heydər Əliyevin əsərlərini öyrənmədən yazmaq mümkün deyildir. Heydər Əliyevin əsərlərində tarixi hadisələr, ictimai-siyasi proseslər, onları doğuran səbəblər və qanunauyğunluqlar çox böyük elmi uzaqgörənliklə şərh və izah edildiyindən onlar geniş oxucu kütləsi ilə yanaşı mütəxəssislər və tədqiqatçılar üçün də böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Sovetlər Birliyi dövründə nəşr edilmiş bu kitablara tanışlıq oxucuda belə bir qənaət yaradır ki, möhtərəm prezidentimiz Heydər

Əliyevin o dövrdə fəaliyyəti bilavasitə Azərbaycanın tərəqqi və inkişafına yönəlmişdir.

Heydər Əliyev o dövrdə Sovetlər Birliyinin xammal və aqrar bazası hesab edilən Azərbaycan iqtisadiyyatını hərtərəfli inkişaf etdirərək, güclü infraqstruktura malik bir respublikaya çevrilməyə yönəlmiş yeni inkişaf kursunu elan etdi. Bu kursun bütün mahiyyəti, strukturu, ümummilli əhəmiyyəti Heydər Əliyevin əsərlərində öz əksini tapmışdır. Bu kursun məzmununda respublikanın iqtisadi inkişafı ilə yanaşı olaraq, mədəni inkişafa da xüsusi diqqət yetirilmişdir. Bu da tezliklə - 70-80-ci illərdə respublikanın inkişafında özünü göstərdi, misli-bərabəri olmayan nəticələr əldə edildi. Ona görə də 70-90-cı illərin Azərbaycan tarixini obyektiv yazmaq, cəmiyyətdə baş verən proseslərin mənfi və müsbət istiqamətlərini müəyyənləşdirmək, xalqımızın qazandığı elmi və mədəni nailiyyətləri, sosial-iqtisadi inkişafın xüsusiyyətlərini hərtərəfli öyrəniş araşdırmaq üçün Heydər Əliyevin əsərləri ön qiymətli və metodoloji əhəmiyyətə malik olan qiymətli mənbədir. Heydər Əliyevin o dövrdə nəşr edilmiş əsərlərində cəmiyyətin inkişafının tam mənzərəsi verilmiş, dövrün tarixi, baş verən hadisələr, həyata keçirilən problemlər ardıcılıqla şərh edilmişdir.

1993-cü ildə xalqın istəyi və arzusu ilə hakimiyyətə gələn bu dahi şəxsiyyətin həyatının həmin illəri sakitlik və rahatlıq içində keçməmiş, Azərbaycanın müstəqilliyinin qorunub saxlanması, milli dövlətçiliyin yaradılması və möhkəmləndirilməsi uğrunda aparılan gərgin mübarizə illəri olmuşdur. Heydər Əliyevin böyük siyasətə qayıtması dövlət müstəqilliyini qoruyub saxladı, Azərbaycanın bütövlüyünü, bu gününü və gələcəyini təmin etdi.

Dövlət başçımızın bu böyük fəaliyyəti, apardığı ölüm-qalım mübarizəsinin strategiyası və taktikası, uzaqgörən daxili və xarici siyasətin elmi-praktik əsasları onun o dövrdəki məruzələrində, çıxışlarında, nitqlərində, müraciətlərində öz əksini tapmışdır. Cəmiyyət quruculuğunun bütün sahələrini: siyasi, iqtisadi, mədəni və beynəlxalq sahələri əhatə edən bu əsərlər böyük milli-mənəvi sərvət əhəmiyyətinə malikdir. Ona görə də müstəqillik dövründə Heydər Əliyev irsinin öyrənilməsinə, əsərlərinin nəşr edilib yayılmasına böyük ehtiyac duyulmaqda idi. Cəmiyyətin özündən doğan, zamanın sifarişli olan bu ehtiyacın ödənilməsi böyük ümum-xalq, dövlət əhəmiyyəti kəşb etməyə başlamışdır.

Xatırlatmaq istəyirəm ki, 1995-ci ilə qədər bu sahədə ələ bir ciddi iş görülməmişdi. Məhz buna görədir ki, bu məsələ mətbuatda qaldırılmağa başladı. 1995-ci il may ayının 17-də «Azərbaycan» qəzetində bu məqalənin müəllifinin «Milli dövlətçiliyimiz naminə» yazısında Heydər Əliyev əsərlərinin nəşrinə başlanmasının zəruriliyi əsaslandırıldı. O dövrdə respublikamızda məşhur olan «Səhər» qəzetinin redaksiyası dərhal bu faydalı təşəbbüsə qoşularaq, dövlət başçısının 1989-1995-ci illərdəki fəaliyyətini əhatə edən irihəcmli, 848 səhifəlik «Qətiyyətin təntənəsi» adlı kitabını oxucuların istifadəsinə verdi.

Ümumiyyətlə, «Zəruri ön söz»dən və «Mən heç vaxt susmamışam», «Söz istəyirəm», «Naxçıvan yaşayır, döyüşür», «Xalqın iradəsi ilə», «Biz vətən müharibəsi aparırıq», «Sülhü arzulamaq azdır», «Dövlət özünü müdafiə etməyə qadirdir» başlıqlı 7 bölmədən ibarət olan «Qətiyyətin təntənəsi» kitabı Heydər Əliyevin zəngin ideyanəzəri irsinin ayrı-ayrı nümunələrini ilk dəfə olaraq sistemləşdirən əvəzsiz mənbə kimi olduqca böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Təqdirəlayiq bir haldır ki, 1997-ci ildən başlayaraq latın qrafikalı Azərbaycan əlifbası ilə H.Əliyevin «Müstəqilliyimiz əbədidir» çoxcildliyinin (oncildliyinin) nəşrinə başlanılmış və uğurla başa çatdırılmışdır. Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında yüksək poliqrafik icrada hazırlanan bu çoxcildliyin buraxılışına məsul Ramiz Mehdiyev və Hidayət Orucovdur. Çoxcildliyin çapa hazırlanmasında və nəşrində tərtibçilərin xüsusi xidmətini qeyd etmək yerinə düşər.

«Müstəqilliyimiz əbədidir» çoxcildliyinə H.Əliyevin xalqımızın istəyi və tələbi ilə 1993-cü ilin iyununda Azərbaycan rəhbərliyinə qayıdışından sonrakı çıxışları, nitqləri, bəyanatları, müsahibələri və s. daxil edilmişdir. Kitabdan görüldüyü kimi, zamanımızın böyük tarixi şəxsiyyəti, dünya səviyyəli siyasi xadim, müdrik xalq rəhbəri H.Əliyev Azərbaycanın başı üzərində fəlakətlər dolaşan həmin dövrdə son dərəcə kəskin və coşqun siyasi fəaliyyətlə məşğul olmuş, özünün zaman-zaman qazandığı zəngin siyasi təcrübəsini bütövlükdə xalqımızın bələklərdən xilas olmasına, dövlət müstəqilliyimizin qorunub saxlanılmasına, qüdrətli və nüfuzlu Azərbaycan dövlətinin yaradılmasına, milli dövlətçiliyimizin inkişafına həsr etmişdir. Çoxcildlik tərtib olunarkən haqlı olaraq dahi şəxsiyyətin çıxışları, nitqləri, məruzələri, müraciətləri xronoloji ardıcılıqla verilmişdir ki, bu da dövlətimizin bağıcı Heydər Əliyevin çoxcəhətli ictimai-siyasi fəaliyyəti, gərgin iş rejimi, hadisələrə obyektiv

və prinsipial mövqedən yanaşması ilə yaxından tanış olmağa şərait yaradır.

Heydər Əliyevin «Müstəqilliyimiz əbədidir» çoxcildliyinə daxil edilmiş materiallar 1993-cü ilin iyunundakı bəri Azərbaycanda baş vermiş müəkkəb ictimai-siyasi hadisələri, müstəqil milli dövlət quruculuğunun ayrı-ayrı mərhələlərini, ölkənin sosial, iqtisadi, hərbi, elmi və mədəni sahələrindəki problemləri, daxili və xarici siyasətin əsas istiqamətlərini dərinlən təhlil etmək və həmin dövrü tam obyektiv qiymətləndirmək baxımından mühüm tarixi-siyasi əhəmiyyət kəsb edir.

Qeyd etməliyə ki, H.Əliyevin 4-5 illik ictimai-siyasi fəaliyyətinin salnaməsi olan «Müstəqilliyimiz əbədidir» çoxcildliyində dövlət başçısının rəsmi qəbullaardakı materiallar öz əksini tapmayıb. Buna baxmayaraq, çox vaxtında nəşr edilmiş bu oncildlik Azərbaycan xalqının, müstəqil Azərbaycan dövlətinin müasir tarixinin son dərəcə ağır və məsuliyətli bir dövrünü əhatə etdiyindən böyük elmi və tarixi mənbə kimi dəyərlidir. Çoxcildliyin alimlər, politoloqlar, siyasətşünaslar və digər mütəxəssislər, həmçinin geniş oxucular üçün qiymətli və əvəzsiz mənbəyə çevriləcəyi tamamilə şəksizdir.

Əminik ki, «Müstəqilliyimiz əbədidir» oncildliyinin hər kitabını dərinlən öyrənən və mənimsəyən hər bir azərbaycanlı H.Əliyevin bütün əsərlərinin vətəndaşlıq, dövlətçilik, Vətənə sevgi dərsliyi olduğunu qətiyyətlə və məsuliyətlə təsdiqləyəcək, respublikamızın gələcəyi naminə bu böyük şəxsiyyətin gördüyü möhtəşəm tədbirləri bir daha yüksək qiymətləndirəcəkdir.

Tamamilə maraqlı və alqışlanmalıdır ki, latın qrafikalı Azərbaycan əlifbası ilə nəşr edilən «Müstəqilliyimiz əbədidir» çoxcildliyi ilə yanaşı olaraq «Azərbaycan» nəşriyyatında 1997-ci ildən Heydər Əliyevin «Müstəqillik yollarında» oncildliyi kiril qrafikası ilə nəşr olunmuşdur. Bu oncildliyin buraxılışına məsul Prezident Aparatının humanitar siyasət şöbəsinin müdiri Fatma Abdullazadədir. Nəfis şəkildə, yüksək bədii və poliqrafik tərtibatda nəşr edilən çoxcildliyin artıq dörd cildi işıq üzü görmüş və oxuculara çatdırılmışdır.

1-ci cildin «Ön söz»ündə deyildiyi kimi, «Azərbaycan Respublikasının prezidenti Heydər Əliyevin nitq və çıxışlarını əhatə edən «Müstəqillik yollarında» çoxcildliyi siyasi tariximiz üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edən bir əsərdir. XX əsrin görkəmli siyasi xadimi Heydər Əliyev Azərbaycanın müstəqillik salnaməsi olan bu kitabla xalqına dövlət quruculuğu dərsliyini bəxş etmişdir. Kitabın

baş qəhrəmanı Azərbaycan xalqı, əsas mövzusu isə siyasi tarix olduğundan o, eyni zamanda vətəndaşlıq dərsliyidir».

Heydər Əliyevin «Müstəqillik yollarında» çoxcildliyi Azərbaycan Respublikasının azadlığı, suverenliyi və ərazi bütövlüyü uğrunda öz canlarını qurban verənlərə ithaf olunur, şəhidlərimizin işıqlı xatirəsini əbədiləşdirir. Bu kitab eyni zamanda ölkəmizin ziddiyyətli xatirələri, təlatümlərlə, problemlərlə dolu müasir dövrünün canlı şahidləri olan bugünkü Azərbaycan vətəndaşları və 90-cı illərlə bağlı tarixi həqiqətləri dərk etməyə can atan gələcək nəsillər üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Xüsusi olaraq qeyd etmək lazımdır ki, oxuculara təqdim olunan «Müstəqillik yollarında» çoxcildliyini Heydər Əliyev rahat və yumşaq masa arxasında, geniş və işıqlı kabinetlərdə yazmamışdır. Kitabla daxil edilmiş hər bir nitq, hər bir çıxış xalqın gözü qabağında: ictimai-siyasi yığıncaqlarda, izdihamlı mitinqlərdə, əsgər səngərlərində, qaçqın düşərgələrində, rəsmi dövlət tədbirlərində, beynəlxalq məclislərdə yaranmış və Azərbaycanda dövlət quruculuğu proqramının, milli dövlətçilik ideologiyasının əsasını təşkil etmişdir. Bu çoxcildliyin hər birində müasir Azərbaycanın keçməkeşli tarixi öz geniş əksini tapmış, ölkənin iqtisadi, sosial, elmi, mədəni problemləri təhlil olunmuş, onların həlli yolları göstərilmişdir.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, «Müstəqillik yollarında» çoxcildliyinə Heydər Əliyevin yalnız prezidentlik dövründə söylədiyi çıxış və nitqlərinin bir hissəsi daxil edilmiş, 1993-cü ilin iyun ayından oktyabr ayınadək, yəni Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin rəhbərlik etdiyi dövr bu kitabla öz əksini tapmamışdır.

Bununla belə, çoxcildliyə daxil edilmiş materiallar əslində dövrümüzün özəmətli və nəhəng abidəsidir. Bu tarixi abidənin qeyri-adi müəllifi isə zəmanəmizin dahi şəxsiyyəti, Azərbaycan xalqının dünya şöhrətli oğlu Heydər Əliyevdir.

Azərbaycan Respublikasının prezidenti Heydər Əliyevin çoxcildlik əsərlərindən başqa Azərbaycan, rus və digər dillərdə 40-dan artıq adda ayrı-ayrı əsərləri nəşr edilmişdir. Bu kitablar geniş oxucu kütləsinin müxtəlif sahələrə dair sorğularını və ehtiyaclarını ödəmək üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Qeyd etmək lazımdır ki, 1970-2003-cü illərdə Heydər Əliyevin təxminən 1500 çap vərəqi həcmində 209 adda kitabı nəşr edilmişdir. Bunlardan 151 adda kitab 1970-1993-cü illərin, qalan kitablar isə müstəqillik dövrünün payına düşür.

Maraqlıdır ki, bu kitabların ümumi həcmi Azərbaycan və rus dillərində 23 min səhifədən artıqdır.

23 min səhifədən artıq, 1500 çap vərəqi həcmində əsər yazmaq, onu çap etdirib xalqın istifadəsinə vermək heç də dünya dövlətləri başçılarının əksəriyyətinə nisib olunmuşdur. Belə xoşbəxtlik ancaq nadir dövlət başçılarından, Heydər Əliyev kimi dünya şöhrətli dövlət xadimlərinin qismətinə düşmüşdür. H.Əliyevin bu əsərləri, zəngin elmi-nəzəri irsi Azərbaycan xalqının milli sərvətidir, Azərbaycan kitabının qızıl fonduna daxildir.

Bütün bunlarla yanaşı olaraq, Heydər Əliyev haqqında nəşr olunmuş ədəbiyyat da diqqəti xüsusilə cəlb edir. Bu nəşrlər Azərbaycan, rus, ingilis, türk, fars, fransız və gürcü dillərindədir. Həmin kitablarda görkəmli dövlət xadiminin həyat və fəaliyyəti araşdırılır, zəngin və mənalı ömrünün müxtəlif sahələrinə ayna tutulur. Heydər Əliyev şəxsiyyəti dünyanın bu günün və sabahın təmsalında səciyyələndirilir, bütövlükdə bu dəhşətli insanın mənəvi aləmi və ayrı-ayrı tələyüklü məsələlərə vətəndaşlıq mövqeyi xarakterizə olunur.

Heydər Əliyev haqqında ədəbiyyat Azərbaycan dilində 269 adda, rus dilində 36 adda, ingilis dilində 21 adda, türk dilində 5 adda, fars, fransız və gürcü dillərinin hərəsində isə 1 adda, cəmi 334 adda kitab nəşr edilmişdir.

Bütün bunlarla yanaşı, Heydər Əliyevə həsr edilmiş bədii ədəbiyyat nümunələri də xüsusi yer tutur. Onların arasında şairlərimizdən Mirvarid Dilbazi, Bəxtiyar Vahabzadə, Nəbi Xəzri, Qabil, Fikrət Qoca, Xəlil Rza, Rəfiq Zəkə, Əli Vəkil, Kəmalə və başqalarının dərc etdirdikləri şeirlər bu böyük şəxsiyyətə xalq sevgisinin təzahürü kimi təqdirəlayiqdir.

Məhz buna görə də xalqımızın tükənəməz milli, mədəni, mənəvi sərvətlərini qorumaq ideyasının daşıyıcısı olan Heydər Əliyev irsinin təbliği bu gün xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Mən indi Heydər Əliyev irsinin daha dərindən öyrənilməsi və daha yaxşı təbliğ olunması məqsədilə bir sıra təkliflər irəli sürmək, bir çox tövsiyələr vermək istəyirəm. Bu tövsiyə və təklifləri aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

- Heydər Əliyev irsini dərindən öyrənmək, əsərlərinin akademik nəşrini hazırlayıb nəşr etdirmək üçün Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının, yaxud Bakı Dövlət Universitetinin yanında «Heydər Əliyev irsini öyrənən elmi mərkəz» yaradılmalı və tezliklə

fəaliyyətə başlamalıdır; mərkəz «Heydər Əliyev və dövlətçilik məktəbi» adlı elmi jurnal da nəşr edə bilər;

- Məlum olduğu kimi, ABŞ prezidentlərinin bir neçəsi ayrıca kitabxana binası tikirmiş və xalqa hədiyyə etmişdir. Məncə, «Heydər Əliyev irsini öyrənən elmi mərkəz»in yanında xüsusi kitabxana yaradılmasına başlanmalı və o, «Prezident Heydər Əliyev Kitabxanası» adlandırılmalıdır;

- Heydər Əliyevin əsərləri külliyyatını hazırlamaq və nəşriyata təqdim etmək məqsədilə müxtəlif elm sahələrində çalışan görkəmli alimlərdən və yüksək səviyyəli mütəxəssislərdən ibarət işçi qrupu yaradılmalıdır.

- Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti Heydər Əliyev əsərlərinin nəşrini və onların respublikamızın bütün kitabxanalarına verilməsini təmin etməlidir. Hazırda kitablar baha olduğundan əhəlinin aztəminatlı təbəqəsi kitab almaq imkanından məhrumdur. Kitabxanalar isə oxuculara pulsuz xidmət göstərdiyindən hər bir kəs dövlət başçısının əsərlərini burada mütləq edə biləcəkdir. Bu baxımdan imkanlı iş adamları da kitabxanalara yardım göstərməyə çalışmalıdırlar;

- M.F.Axundov adına Azərbaycan Dövlət Kitabxanasında ayrıca «Heydər Əliyev kitab fondu» yaradılması məqsədəuyğundur. Bu fonda Heydər Əliyevin həmin kitabxanaya bağışladığı kitablar, onun öz əsərləri və ona həsr olunmuş kitablar, həmçinin dövlətçiliyimizə dair ədəbiyyat toplanı bilər. Dövlət kitabxanasında xüsusi «Heydər Əliyev guşəsi» yaradılmasına da ehtiyac duyulmaqdadır;

- Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi müxtəlif elm və bilik sahələrini əhatə edən təhsil standartlarını və fənn proqramlarını təsdiq edərkən Heydər Əliyev irsindən istifadə məsələsinə xüsusi diqqət yetirməlidir;

- Ali məktəb tələbələri üçün tərtib edilən fənn proqramlarında, dərslər və dərslər vəsaitlərində Heydər Əliyev irsindən istifadə edilməsinə rektorluğun tələbkarlığı artırılmalı və bu işin elmi-metodik proqramı hazırlanmalıdır;

- Orta və ali məktəb tələbələri üçün yüksək səviyyədə tərtib edilmiş «Heydər Əliyev Azərbaycanın müstəqilliyi haqqında», «Heydər Əliyev müəllim haqqında», «Heydər Əliyev təhsil haqqında», «Heydər Əliyev elm haqqında» və s. mövzusunda məcmuələrin hazırlanıb nəşr olunması məqsədəuyğundur;

- Hazırda respublikamızda «Heydər Əliyev məktəbləri»nin geniş şəbəkəsi yaradılmışdır. Bu təqdirəlayiq iş davam etdirilməli, bütün məktəblərdə, mədəniyyət ocaqlarında, istehsalat və sənaye müəssisələrində, yaşayış məntəqələrində bu məktəb əhatəli fəaliyyətə başlamalıdır. Həmin məktəbin kənd mədəni-maarif müəssisələrinin yanında yaradılması, kənd kitabxanalarında «Heydər Əliyev fondu» təşkil edilməsi, Azərbaycanın müsəttəqilliyi ilə bağlı nəşrlərin də bu fonda daxil edilməsi də məqsədəuyğun olar.

Халафов А.А.

Вопросы издания и пропаганда сочинений Гейдара Алиева

Резюме

В статье излагается концепция издание и пропаганды сочинений президента Азербайджанской Республики Гейдара Алиева. Статистические данные охарактеризует реализации этой концепции как в советском , так и независимом Азербайджане.